

S. Sayısı : 91

Hizmetten ayrılan nafıa memur ve müstahdemlerinin yapamayacakları işler hakkındaki 2428 sayılı kanunda yazılı "imtiyazlı şirketler,, tabirinin tefsirine dair Başvekâlet tezkeresi ve Adliye ve Nafıa encümenleri mazbataları (3/444)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar Dairesi M.

Sayı : 6/4619

28 - XII - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

2428 sayılı kanunda yazılı (İmtiyazlı şirketler) tâbirinin tefsiri hakkında Nafıa vekillüğinden yazılan 21 - X - 1937 tarih ve 2110/14175 sayılı tezkere ile esbabı mucibesi suretleri bağı olarak sunulmuştur.

İşin tefsir yolile halline ve sonunun bildirilmesine yüksek müsaadelerini rica ederim.

Başvekil

C. Bayar

Nafıa vekâleti hukuk müşavirliğinin 2110/14175 sayılı ve 21 - X - 1937 tarihli tezkere suretidir.

2428 numaralı kanunda yazılı (İmtiyazlı şirketler) tâbirinin tefsiri talebi hakkındaki mucib sebebler bağı olarak sunulmuştur.

Keyfiyetin Büyük Millet Meclisine arzına yüksek müsaadelerini rica ederim.

Nafıa vekili

A. Çetinkaya

2428 numaralı kanunda yazılı imtiyazlı şirketler tabirinin tefsiri talebi hakkındaki mucib sebebler

Hizmetten ayrılan nafıa memur ve müstahdemlerinin yapamayacakları işler hakkındaki 2428 numaralı kanunun birinci maddesinde : Nafıa vekâletile bu vekâlete bağı idareler kadrolarında istihdam edilen bilûmum mühendis, mimar, ressam, fen memurları, muhasebe ve levazım işlerinde çalışan bütün memur ve müstahdemler ve diğ er işlerde çalışan daire ve şube ve kalem âmirlerle bunlardan yukarı derecede bulunan memur ve müstahdemler, her ne suretle olursa olsun hizmetten ayrıldıkları tarihten itibaren beş sene içinde Nafıa vekâletinin kontrolü altında bulunan imtiyazlı şirketler nezdinde hiç bir hizmet göstermedikleri gibi şirketlerde idare meclisi reisi ve azası veya murakıb dahi olamayacakları zikredilmektedir.

Kanunun yazılış şeklinden çıkan zahiri manaya göre Nafıa vekâletile bu vekâlete bağı idareler kadrolarında istihdam edilib sıfat ve memuriyetlerinin mahiyetleri yine kanunda tasrih edilen memur ve müstahdemlerin, alelittlak imtiyazlı şirketlerde hiç bir vazifeye alınmayacakları anlaşılmakta ise de kanunun tatbikatında bilhassa bu hükmün tedvininde gözetilen hedef ve gayeye uymayan bazı vaziyetlerin tehaddüs etmekte olduğu görülmektedir.

Mafûm olduğu üzere memleketimizde mevcut imtiyazlı şirketlerin kısmı azamı ecnebi sermayesile vaktile teşekkül eden şirketlerdir.

Bu şirketler, imtiyaz mevzuları ve faaliyet sahaları itibarile mühim olmakla beraber tâbi bulun-

dukuları idare sistemi bakımından da ayrıca bir hususiyeti haiz bulunmakta ve binnetice 2428 numaralı kanunla önlenmesi göz önünde tutulan vaziyetlere daha müsaîd bulumaktadırlar.

Millî sermaye ile teşekkül eden imtiyazlı şirketler ise, ekseriyetle belediye, evkaf, muhasebei hususiye gibi hükmi şahsiyeti haiz ve Devlet teşkilâtı arasında birer yer tutan veya Sümerbank gibi hükmi şahsiyeti haiz olmakla beraber Devlet sermayesine istinad eden müesseselerin sermayesile teşekkül etmiş bulunmaktadırlar.

Bu müesseselerin her biri kendi hususî kanunlarına tâbi olmakla beraber nihayet Devlet camiası arasında birer taazzuv veya Devletin yakın murakabesine tâbi birer teşekkül olmaları itibarile yine Devletin umumî ahengini temin eden idarî sistem ve kanunî rejimlere tamamen tâbi bulunmaktadırlar.

İşte bu sebeplerden dolayı 2428 numaralı kanun tedvin edilirken bilhassa ecnebi sermaye ile teşekkül eden imtiyazlı şirketler kastedilmiş ve millî sermaye ile meydana gelen imtiyazlı şirketler asla düşünülmemiştir. Ancak kanunda (İmtiyazlı şirketler) tabirinin mutlak olarak zikredilmiş olmasına bakılarak bu tabirin millî sermaye ile teşekkül eden imtiyazlı şirketlere dahi şümulüne şaklen müsaîd bulunmasına rağmen yukarıda arz ve izah olunan sebeblere binaen hakikatta kanunun tedvininden istihdaf olunan gayeye göre böyle bir vaziyet ve maksad düşünülmemiş olduğundan arzolunan tabirin şümul derecesinin tayininde tereddüde düşülmektedir.

Bu sebeble mezkûr tabirin Büyük Millet Meclisince tefsir edilmesi lüzumlu görülmüştür.

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye encümeni

Esas No. 3/444

Karar No. 15

11 - I - 1938

Yüksek Reisliğe

Hizmetten ayrılan Nafia memur ve müstahdemlerinin yapamıyacakları işler hakkındaki 7 - V - 1937 tarih ve 2428 numaralı kanunda yazılı «İmtiyazlı şirketler» tabirinin tefsirine dair olan Başvekâletin 28 - XII - 1937 tarih ve 64619 sayılı tezkeresi encümenimize havale olunmakla tetkik ve müzakere olundu.

Hükûmetin esbabı mucibe lâyihasında, kanunun (B) fıkrasında yazılı olan ve Nafia vekâletinin kontrolü altında bulunan imtiyazlı şirketlerden, sermayesi ecnebilere aid olan imtiyazlı şirketlerin murad edildiği ve sermayesinin tamamı veya nısfından fazlası umumî, hususî ve mülhak bütçelere aid olan imtiyazlı şirketlerin bu çerçeveye içerisine girmeleri tatbikatta müşkülât tevliid etmekte olduğu ve bu sebeble hizmetten ayrılan Nafia memur ve müstahdemlerinin bu nevi sermayesi millî olan imtiyazlı şirketlerde istihdamına kanunun tedvin maksadı itibarile müsaade edilmesi lâzımgelceceği ve an-

cak kanundaki «İmtiyazlı şirketler» kaydinin mutlak olmasına göre işin tefsir yolu ile halledilmesine zaruret bulunduğu beyan edilmektedir.

Hâdiseyi tetkik eden encümen, kanundaki imtiyazlı şirketler tabirinin mutlak olmasına ve her biri birer Türk anonim şirketi olan imtiyazlı şirketlerin, sermayelerinin ecnebilere veya umumî, hususî ve mülhak bütçe ile idare olunan dairelere aid olmasının bu şirketlerin imtiyazlı şirket mefhumunun haricinde bırakılmasına bir sebep teşkil edemeyeceğine binaen mezkûr kanunun bu noktadan tefsire mütehammil olmadığı neticesine varılmıştır.

Ancak 2428 numaralı kanunun sebebi tedvini, Nafia vekâleti ve bu vekâlete bağlı idareler kadrolarında istihdam edilen memurların, sonradan imtiyazlı şirketlerde vazife almaları halinde resmî vazifelerinde iken iktisab ettikleri malûmata müsteniden bu şirketleri vekâletin hakikî kontrolünden uzak tutmak veya vekâlet-

te müstahdem ve bu nevi şirketlerin kontrolüne memur memurlar üzerinde eski muarefe ve mü-nasebetlerine müsteniden tesir ıera etmeleri ihtimaline mâni olmaktan ibaret olub bu mülâhazaların, sermayesinin tamamı veya nısfından fazlası umumî, hususî ve mülhak bütçelerle idare olunan dairelere ve belediyelere aid imtiyazlı şirketler hakkında varid bulunmamasına mebnî kanunda tadilât yapılması tensib edilmiş ve birinci maddenin «B» fıkrası yukarıdaki mülâhazalara uygun bir şekilde konulmuştur.

Umumî Heyetin tasvibine arz olunmak üzere

Yüksek Reisliğe sunulur.

Ad. En. Rs.	M. M.	Kâtib
Çorum	Ankara	Erzurum
<i>Münir Çağul</i>	<i>Mümtaz Ökmen</i>	<i>Fuad Sirmen</i>
Kocaeli	Kayseri	Denizli
<i>Salâh Yargı</i>	<i>H. F. Perker</i>	<i>N. A. Küçükaka</i>
Konya	Ordu	Antalya
<i>R. Türnel</i>	<i>M. B. Pars</i>	<i>Tevfik Arıcan</i>
Kocaeli		Erzincan
<i>Hayri Tan</i>		<i>A. Frat</i>
Kocaeli		Kastamonu
<i>Ragıp Akça</i>		<i>Dr. Şükrü Şenozan</i>

Nafia encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Nafia encümeni
Esas No. 3/444
Karar No. 6

12 - I - 1938

Yüksek Reisliğe

Hizmetten ayrılan Nafia memur ve müstahdemlerinin yapamıyacıkları işler hakkındaki 7-V-1937 tarih ve 2428 sayılı kanunla yazılı imtiyazlı şirketler tabirinin tefsirine dair olan ve Başvekâletin 28 - XII - 1937 tarih ve 4619 sayılı tezkeresile Yüksek Meclise arzolunan tefsir keyfiyeti Hükümetin ve Adliye encümeninin mazbatalarile birlikte tetkik ve müzakere olundu.

Kanundaki imtiyazlı şirketler tabirinin mutlak olmasına ve her biri Türk Anonim şirketi olan imtiyazlı şirketlerin, sermayesinin eenebiler veya umumî, hususî ve mülhak bütçe ile idare olunan dairelere aid olmasının bu şirketlerin imtiyazlı şirket mefhumunun haricinde bırakılmasına bir sebep teşkil edemeyeceğinden mezkûr kanunun bu noktadan tefsire mütehammil olmadığı yolundaki Adliye encümeninin nuktai nazarma encümenimizde iştirak etmiş ve encü-

menin 2428 sayılı kanunun birinci maddesini muaddil hazırladığı lâyihayı aynen kabul etmiştir.

Umumî Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Nafia En. Reisi	M. M.	Kâtib
Erzincan	Kayseri	Manisa
<i>A. Samih İter</i>	<i>A. H. Kalaç</i>	<i>O. Erçin</i>
Afyon K.	Afyon K.	Elâziz
<i>C. Akçın</i>	<i>M. Günenç</i>	<i>F. Z. Çiyiltepe</i>
Eskişehir	İçel	İçel
<i>A. Özdemir</i>	<i>H. Saydam</i>	<i>F. Mutlu</i>
İzmir	Isparta	Kars
<i>S. Epikmen</i>	<i>H. Özdamar</i>	<i>B. Öngören</i>
Kastamonu	Kastamonu	Niğde
<i>Veled İzbudak</i>	<i>S. Erkman</i>	<i>H. Mengi</i>
Samsun	Ankara	Tokad
<i>Dr. A. Sirel</i>	<i>E. Demirel</i>	<i>Gl. S. Üke</i>

ADLİYE ENCÜMENİNİN TEKLİFİ

*Hizmetten ayrılan Nafia memur ve müstahdem-
lerinin yapamayacakları işler hakkındaki 7 - XI -
1934 tarih ve 2428 numaralı kanunu muaddil ka-
nun lâyihası*

**MADDE 1 — 7 - XI - 1934 tarih ve 2428 nu-
maralı kanunun birinci maddesi aşağıdaki şe-
kilde tadil edilmiştir:**

Nafia vekâleti ile bu vekâlete bağlı idare-
ler kadrolarında istihdam edilen bilûmum mü-
hendis, mimar ressam, fen memurları, muhasebe
ve levazım işlerinde çalışan daire ve şube ve
kalem âmirlerle bunlardan yukarı derecede
bulunan memur ve müstahdemler her ne suretle
olursa olsun hizmetten ayrıldıkları tarihten iti-
baren beş sene içinde:

**A) Gerek doğrudan doğruya ve gerekse bil-
vasıta şerik, mümessil, komüsyoncu gibi her
hangi bir nam ve sıfatla olursa olsun Nafia
vekâletine veya bu vekâlete bağlı idarelere ta-
allûk eden işlerde münakasalara veya taahhüd-
lere giremezler ve bu işlerin müteahhidlerinden
iş alamazlar ve bu işlerde kullanılamazlar.**

**B) Sermayesinin tamamı veya nısfından faz-
lası umumî, hususî ve mülhak bütçelerle idare
olunan daire ve müesseselere ve belediyelere aid
olanlar müstesna olmak üzere Nafia vekâle-
tinin kontrolü altında bulunan imtiyazlı şirket-
ler nezdinde hiç bir hizmet görmedikleri gibi
bu şirketler de İdare meclisi reisi ve azası ve mu-
rakıb dahi olmazlar.**

**C) Yukarıdaki fıkralarda yazılı müteahhid-
lerin ve imtiyazlı şirketlerin işlerini vekâlet ve
bu vekâlete bağlı idareler teşkilâtında takib
edemezler.**

**MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden mu-
teberdir.**

**3 — Bu kanunun icrasına Adliye ve Nafia
vekilleri memurdur.**